

DEĞİŞEN ANNE-BABALIK ANLAYIŞI VE HELİKOPTER EBEVEYNLIK: KAYIP BALIK NEMO FİLMİ ÖRNEĞİ

Yavuz Küçükalkan*

Özet

Geçmişten günümüze gelişen ve değişen toplum beraberinde ebeveyn-çocuk ilişkisini de etkilemiştir. Bu etkileşim sonucunda ebeveynlik tutumları değişmiş, farklı ebeveynlik modelleri ortaya çıkmıştır. Her ebeveynin çocuğuna karşı tutumu farklıdır ve bu farklılığın nedeni ise ebeveynin kendi kişilik yapısı ve içinde yaşadığı toplumun değerlerinden etkileniyor olmasından kaynaklanmaktadır. Ebeveynin çocuğuna ya da çocuklarına karşı tutumu iyi bir çocuk yetiştirme noktasında büyük önem taşımaktadır. Çünkü her bireyin kişilik gelişimi çocukluk döneminde şekillenmeye başlamaktadır. Bu nedenle ki ebeveynlerin sergileyeceği “ebeveynlik stili” daha da önem kazanmaktadır. Çocuklarını yetiştirmede tutarsız bir otoriterlik sergileyen, çocuklarına aşırı odaklanmış, mükemmeliyetçi olan ebeveynlerin tutumları olarak tanımlanan helikopter ebeveynlik kavramı literatürde otoriter, izin verici ve demokratik gibi birçok ebeveynlik kavramlarıyla birlikte yer almaktadır. “Ya çocuklarım benden hoşlanmazsa?..” sorusuyla başlayan 2003 yılının gişe hasılat birincisi ve 2004 yılında “En İyi Animasyon Film Oscarını kazanan uzun metraj çizgi film “Kayıp Balık Nemo”, evden uzaklaşan engelli küçük palyaço balığı Nemo ve oğluna karşı aşırı korumacı davranan palyaço balığı baba Marlin’in travmatik öyküsünü anlatmaktadır. Nemo’nun fiziksel özellikleri ve kişiliği, babası Marlin’in ebeveyn tutumları, karşılaştıkları olaylara bilişsel ve davranışsal tepkileri helikopter ebeveynlik kavramı çerçevesinde nitel içerik analizi yöntemi ile incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Ebeveyn, Helikopter Ebeveynlik, Kayıp Balık Nemo

*Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi. Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü. yavuz.kucukalkan@yalova.edu.tr. ORCID: 0000-0003-3178-3602

Geliş Tarihi: 14.08.2023 Kabul Tarihi: 20.09.2023 Yayın Tarihi: 28.09.2023

Atf Bilgisi / Reference Information

Küçükalkan, Y. (2023). Değişen Anne-Babalık Anlayışı ve Helikopter Ebeveynlik- Kayıp Balık Nemo Filmi Örneği. Türkiye Medya Akademisi Dergisi. Cilt: 3 Sayı:6, s. 119-150. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8378609>

Finansal destek var mı? Varsa, finansal destek kaynağını belirtiniz. (Cevaplanması zorunludur): **Hayır**
Çıkar çatışması var mı? Varsa belirtiniz. (Cevaplanması zorunludur): **Yok**
Teşekkür açıklaması var mı? Varsa belirtiniz. (Cevaplanması zorunludur): **Yok**

CHANGING PARENTING AND HELICOPTER PARENTING: EXAMPLE OF FINDING NEMO MOVIE

Yavuz Küçükalkan*

Abstract

The society that has developed and changed from the past to the present has also affected the parent-child relationship. As a result of this effect, parenting attitudes have changed and different parenting models have emerged. Each parent's attitude towards their child is different, and the reason for this difference is that the parent is affected by their own personality structure and the values of the society in which they live. The attitude of the parent towards their child or children is of great importance at the point of raising a good child. Because the personality development of each individual begins to take shape in childhood. For this reason, the "parenting style" that parents will display becomes even more important. The concept of helicopter parenting, which is defined as the attitudes of parents who exhibit inconsistent authoritarianism in raising their children, who are overly focused on their children, and who are perfectionists, take place in the literature together with many parenting concepts such as authoritarian, permissive and democratic. Starting with the question "What if my kids don't like me?", the feature-length cartoon "Finding Nemo", which was the top box office hit in 2003 and won the "Best Animated Film Oscar" in 2004, tells the traumatic story of Marlin, the clownfish father, who is overprotective of his son and the son Nemo, the disabled little clown fish who is away from home. Nemo's physical characteristics and personality, his father Marlin's parental attitudes, cognitive and behavioral reactions to the events they encounter will be examined by qualitative content analysis method within the framework of helicopter parenting concept.

Keywords: Family, Parent, Helicopter Parenting, Finding Nemo

*Corresponding Author: Asst. Prof. Dr. Yalova University Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of New Media and Communication. yavuz.kucukalkan@yalova.edu.tr. ORCID: 0000-0003-3178-3602

Received Date: 14.08.2023 Accepted Date: 20.09.2023 Published Date: 28.09.2023

*Is there financial support? Indicate the source of financial support, if any. (Must be answered):No
Is there a conflict of interest? If so, please specify. (Must be answered):No
Is there a thank you explanation? If so, please specify.(Must be answered): No*

GİRİŞ

Aile ve toplum öncesine, doğal duruma yönelik farklı teoriler olmasına karşın dinsel anlatılar ise insanlığın dünyadaki hayatının aile ile başladığını ifade etmektedirler. Âdem ile Havva ve onların çocuklarıyla başlayan insanlık hikâyesi, aynı zamanda ailenin de hikâyesidir. Dolayısıyla insandaki ve toplumdaki değişim ailedeki değişimi, ailedeki değişim de toplumdaki değişimi etkilemekte ve yansıtmaktadır. Bu kadar kadim olan ve insan ve toplumsal hayat için önem arz eden aile kavramı ve kurumu da çokça incelenmiş ve tartışılmıştır. TDK sözlüğünde (TDK, 2022) aile, “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik”, “aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü” şeklinde ifade edilmektedir. Psikoloji sözlüğünde aile, birbirleriyle kan, evlilik veya evlatlık bağı olan, aynı çatı altında yaşayan ve sosyal, ekonomik bir birim oluşturan bireyler grubu olarak tanımlanmaktadır (Türk, 2020, s. 20). “Aile kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örülü bir gruptur. Aile, zaman içinde ayakta kalmayı ve değişikliklere uyum göstermeyi başarmış, çok esnek bir toplumsal gruptur” (Marshall, 1999, s. 7).

Ebeveynlik, anne ve babanın, çocuk yetiştirmeyle ilgili tutumunu ve çocuğuna/çocuklarına fiziksel, duygusal, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişimi için sağladığı ortama denmektedir (Avcı ve Şatır, 2020, s. 164). “... bir çocuğun doğumdan erişkinliğe fiziksel, ruhsal, sosyal ve entelektüel gelişimini destekleme süreci” ebeveynlik olarak ifade edilmektedir. İnsanlık tarihinin uzun döneminde aileler ve toplum çocuklarını yetiştirmemiş, onlara sadece bakmıştır. Aslında, bir çocuğa çocuk olarak davranılmaya başlaması Ortaçağ ile olmuş, anne babalık anlayışları ise 17. yüzyıldan sonra belirmeye başlamıştır (Türkmen, 2021, s. 9-14). Anne babalar çocuklarını yetiştirirken uyguladıkları tutumlar çocuğun gelişimi açısından belirleyici olmaktadır. Çocuklara yönelik olumlu tutumlar “sorumluluk duygusu gelişmiş, benlik saygısı yüksek, kendisine güvenen, bedensel ve duygusal açıdan sağlıklı çocukların yetişmesi”ne vesile olurken “baskıcı ve otoriter tutuma sahip anne babaların çocukları katı disiplin anlayışından dolayı kendine güveni olmayan, sessiz, çekingen, itaatkâr ya da isyankar çocuklar” olmalarına sebebiyet vermektedir (Gençdoğan & Gülbahçe, 2020, s. 69).

Toplumsal hayatta ailenin, ebeveynliğin ve çocukların gelişiminin önemine binaen birçok alandan araştırmacı aile kurumunu incelemiştir. Çocukların duygusal, zihinsel ve sosyal gelişiminde ve akademik başarısında aile katılımının önemli rol oynadığına dair Epstein ve Sanders, 2002; Wang ve Sheikh-Khalil, 2014 başta olmak üzere birçok çalışma yapılmıştır (Coşkun & Katıtaş, 2021, s. 1054).

Toplumsal hayattaki devamlılık aileden, ebeveynlerden ve çocuklardan geçmektedir. Dünyadaki ve toplumsal hayattaki değişim aileyi, ebeveynleri, çocukları ve bunlar arasındaki ilişkiyi de etkilemekte ve şekillendirmektedir. Aile içi ilişkiler, anne baba tutumları, çocuklara yönelik tavır ve davranışları da zamana ve zemine göre değişmektedir.

Çocuklara yönelik bu tavırlarda ve tavırlardaki değişimde kimin çocuk olarak kabul edileceğinin ve çocukluğun hangi dönemleri kapsadığının belirsizliğinin payı büyüktür. Çocukluk dönemi üzerinde tam bir anlaşma yoktur ve bu haliyle muğlak bir kavramdır ve sembolik bir işleve sahiptir. Çocuklar, “bir yandan, anne babaların üstüne titredikleri ve değerli varlıkları olarak görülürken, öbür yandan toplum için bir maliyet ve yük (özellikle kadınlar için) konumundadırlar.” Çocuklara bakışta iki tezat tutum bir aradadır, biri onu yüceltirken diğeri sorun kaynağı olarak görmektedir. Çocukluk, tarihsel dönemlere, toplumlara ve kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Batı’da, modern dönemde çocuklar yetişkinlerin dünyasından ayrılmış ve bir nevi “karantinaya alma” şeklinde bir uygulama gerçekleşmiştir. Çocuklar iş ve ekonomik alandan uzaklaştırıp oyun ve eğitimle eşleştirilmiştir. Fransız tarihçi Philippe Aries, *Centuries of Childhood* (1962) adlı kitabında çocukluğa yönelik bakıştaki değişimi ortaya koymaktadır (Marshall, 1999, s. 120).

Geçmişte daha çok ebeveynlerin çocukları üzerindeki hakları ve çocukların da ebeveynlerine karşı sorumlulukları ön plana çıkarılmıştır. Çocuklar yer yer yetişkinlerin ihtiyaçlarını karşılayan mülk gibi görülmüştür. Yetişkinler, ebeveynler çocuklar üzerinde egemendirler ve bu egemenliklerini istedikleri gibi kullanabilmektedirler. Çocuklara yönelik yaklaşım çağdan çağa değişirken genel olarak toplumsal kurallara uymayan, ebeveynlerin istediği gibi hareket etmeyen çocuklara da kötü gözle bakılmıştır. 18. yüzyılda misopedia (çocuk nefreti) kelimesi ortaya atılmış, 19. yüzyılda ise kullanımdan kalkmıştır. O günün düşünürlerine göre daha fazla çocuk merkezli hale gelen dünyada

misopedia kelimesi gereksizdir. Nefret edilen çocuklar ise kötü olanlardır ve bunlar o nefreti hak etmektedirler. İyi olanlar ise sevimli, iyi ebeveynlere sahip olmaktadır. Misopedia terimi ortadan kalksa da çocuklara yönelik önyargı ve ayrımcılık yok edilememiştir. Çocukları yetişkinlerin mülkü gibi görmek, onlara yönelik önyargıyı beslemekte, bağımlılıklarının meşrulaştırılmasına yol açmaktadır. Bu da çocuk düşmanlığı (childism) denen terimi ortaya çıkarmaktadır (Young-Bruehl, 2021, s. 9-15). 19. ve 20. yüzyıllarda çocukların ağır çalışma şartları, köleleştirilmeleri çocuk düşmanlığının açık göstergeleridir. Çocuklara yönelik bu olumsuz yaklaşımın bir sebebi de onların tam anlamıyla bir birey olarak kabul edilmemeleridir. ““Çocuk” terimi ya bir evlat, ya da bir toplumda yetişkinlerle aynı ölçüde tam bir ekonomik ve hukuksal statü kazanamamış birisi anlamında” kullanılmaktadır (Marshall, 1999, s. 120).

Bütün bu olumsuzluklara rağmen bir yandan da toplumsal yaşamda çocukların önemi ve değeri her geçen gün artmaktadır. Milletler kendi geleceğini yetiştirdikleri nesillerde ve dolayısıyla çocuklarda görmektedirler. Toplumun en küçük birimi ve yapı taşı olarak ailede de çocukların değerinin artışı görülmektedir. Çocuklara yönelik bu ihtimam ebeveynlerin tutum ve davranışlarına yansımaktadır. Geçmişin aksine, günümüzde çocuk merkezli bir aile ilişkisinden bahsedilebilmektedir. Dünyadaki bu değişim ülkemizi de etkilemekte ve ebeveyn tutumlarını şekillendirmektedir.

Son zamanlarda, özellikle ülkemizde, yaygın olarak bilinen anne baba tutumlarına bir yenisi eklenmiştir: Helikopter ebeveyn tutumu (Gençdoğan & Gülbahçe, 2020, s. 69). Çocuklarının etrafında pervane olan helikopter ebeveynler, onların her şeylerine yetişmeye çalışırken hayatlarına ve kişiliklerine de müdahale eden, onları belirli sınırlara hapseden, dünyalarının odağına çocuklarını koyan ve yorulmak bilmeyen anne-babalardır. "Helikopter Ebeveyn" terimi çocuklarının hayatlarına aşırı düzeyde katılan ve müdahale eden, aynı zamanda her türlü tehlikeye karşı koruyucu ebeveynleri tanımlamak için kullanılmaktadır (Türk, 2020, s. 12). Bu ebeveynler, çocuklarına yönelik aşırı bir koruyuculuk geliştirirken bir yandan da onların gelişimini olumsuz etkileyecek kadar hayatlarına müdahil olmaktadır.

Kayıp Balık Nemo filminde travmatik bir olay sonucunda helikopter ebeveyn dönüşen Marlin ile oğlu Nemo'nun hikâyesi günümüzdeki ebeveynlik tutumlarına ve helikopter ebeveyn-çocuk ilişkisine güzel bir örnektir. Köpek balığı saldırısı sonucu eşi

Carol ve yaklaşık dört yüz yumurtayı kaybeden Marlin, tek çocuğunu korumaya ve kaybetmemeye çalışırken aşırı korumacı ve müdahaleci bir tavır takınmıştır. Bu nedenle Nemo da duygusal olarak savrulmuş ve babasından nefret eder duruma düşmüştür. Korktuğu başına gelen Marlin ile dalgıç tarafından alıkonulan Nemo'nun film boyunca yaşadıkları yolculuk ve geçirdikleri evreler ikisi için de öğretici olmuş ve Marlin doğru ebeveyn tavrına bürünürken Nemo da babasına olan sevgisini hatırlamıştır.

1. HELİKOPTER EBEVEYN ÖZELLİKLERİ VE ÇOCUK GELİŞİMİNE ETKİLERİ

Howe ve Strauss helikopter ebeveynliği, milenyum kuşağı olarak adlandırdığı 1982-1995 arasında doğanların deneyimlediğini söylemektedir. Bu kuşak ayrıca lise ve üniversite eğitimi almıştır ve tarihte en çok korunan kuşak olmuştur. Korunaklı şekilde yetiştirilmiş, bisiklet sürerken kask kullanmış, büyük ölçüde yapılandırılmış etkinliklere katılmışlardır. Helikopter ebeveynlerle muhatap olan çocuklara anne babalar sorumluluk alacak alan pek bırakmamaktadır. Davranışlarıyla kendi çocuklarına zarar vermeyi amaçlamayan ama fazlasıyla inisiyatif alan helikopter ebeveynler, çocuklarının hayatlarına olması gerekenden daha fazla katılmakta, bu yolla onu potansiyel zararlardan ve başarısızlıktan korumaya çalışmaktadırlar. Bunun temel nedeni ise çocuklarını koruma ve onlara yardım etme konusundaki aşırı endişeleridir (Coşkun & Katıtaş, 2021, s. 1055).

Sosyal teoride nesil olarak adlandırılan olgunun kesin bir sınırından, bir başlangıç ve bitiş tarihinden söz etmek mümkün değildir. Nesilden bahsederken belli bir zaman aralığından bahsedilmekte ama kesin bir tarih verilememektedir. Belli bir nesil olarak adlandırılan yaş gruplara “ilk dalga, merkez ve son dalga olarak üç gruptan” oluşmaktadır. “Bu kişiler yaşamları süresince genellikle benzer etkilere neden olan ortak tarihi olaylar veya sosyal yaşamdaki ortak deneyimleri paylaştıkları için nesil olarak adlandırılırlar.” (Yaşın & Demir, 2020, s. 453). Bu dönemde yaşanan krizler, bazı savaşlar(Afganistan, İran-İrak Savaşı, Bosna Hersek Savaşı gibi), güvenlik endişeleri, terör ve silahlı saldırılar endişeye neden olmuş ve daha kaygılı bireylerin yetişmesine yol açmıştır. Bu kaygı ve endişe hayata ve çocuklarına yönelik tutumlarını da etkilemiş ve bu kişilerin helikopter ebeveynlik tutumları göstermelerine neden olmuştur (Dursun, 2021, s. 382).

‘Helikopter ebeveyn’ kavramı ilk kez 1990 yılında Cline ve Fay çalışmalarında görülmektedir. Cline ve Fay, “Y kuşağının üniversite ve işe başlama yaşına ulaşması ve aşırı ilgili ebeveynlerinin de onlarla beraber iş yerleri ve üniversite sınıflarında bulunması durumu”nu anlatırken bu kavrama yer vermiştir (Dursun, 2021, s. 379). Çocuklarıyla sürekli iletişim halinde olan bu ebeveynler, çocuklarının karşılaştıkları engelleri önlerinden kaldırırken onların işlerine ve hayatlarına karışır ve onlar adına karar verirler. Çocukları ve çocuklarının hedefleri için aşırı çaba gösterir, aynı zamanda, bir nevi, kendilerini çocukları için feda ederler (Coşkun & Katıtaş, 2021, s. 1054). Helikopter ebeveynliğin demografik özellikleri olarak eğitilmiş, az çocuk sahibi ve bebek patlaması kuşağına ait olmaları gibi özellikler sayılabilir (Türk, 2020, s. 12).

“Helikopter ebeveynliğin belli başlı dört sebebi düşünülmektedir. Çocuğunun fiziksel, akademik, sosyal ve duygusal hayatı ile ilgili olası kötü sonuçlardan aşırı endişe ve korku en önemli sebepler arasındadır. Dış dünyaya karşı duyulan güvensizlik, ekonomi, iş piyasası ve genel olarak dünyayla ilgili endişeler; aileleri çocuklarını korumak için onların hayatları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmaya iten diğer bir önemli sebeptir. Kendi çocukluk yaşamlarında sevilmediğini, ihmal ya da göz ardı edildiğini düşünen yetişkinlerin bunu telafi etmek istekleri, son olarak da diğer ebeveynlerden kaynaklı çevre baskısı anne babaları helikopter tutumlara yönelten sebepler olarak sayılmaktadır” (Yılmaz, 2020, s. 135-136).

Helikopter ebeveynler, her fırsatta çocuklarından söz etmeyi severler. Çocuğunun her anını doldurmaya, onu sürekli etkinliklere katmaya çalışır, çocuğun yapacağı işleri ve sorumlulukları ise yüklenirler. Çocuklara yapacak iş de çözecek sorun da bırakmazlar. Çocuğa yönelik rahatsızlık verecek boyuttaki bu ilgi eğitim hayatı için de geçerlidir (Türk, 2020, s. 12). Çocuklarını da kendilerine katan ve çoğul özneyi kullanan bu tür ebeveynler, “bugün çok çalıştık”, “dün biraz hastaydık” gibi ifadelerle konuşurlar (Yılmaz, 2019, s. 7).

Helikopter ebeveynlikle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların sınırlı sayıdaki kısmı ergenler ile bebeklik-ergenlik öncesi dönemi kapsamaktadır. Araştırmaların büyük kısmı genç yetişkinler ve üniversite öğrencileri üzerine olduğu görülmektedir (Coşkun & Katıtaş, 2021, s. 1055). Yapılan araştırmalar, ebeveynlerin eğitim düzeyinin yükselmesiyle doğru orantılı olarak çocuklara ilginin artış gösterdiğini,

hatta aşırı ilgiye yol açtığını ortaya koymaktadır. Araştırmalarda aşırı ilginin kız çocuklarına ve küçük kardeşlere daha fazla yöneldiği diğer bir bulgudur. Bu ebeveynler aşırı ilgi gösterdikleri çocuklarının kendileriyle birlikte yaşamasını desteklerken kendileriyle yaşayanlara da aşırı ilgi göstermektedirler (Türk, 2020, s. 12). Helikopter ebeveynlikle ilgili araştırmaların geneli Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Güney Kore’de gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalarda helikopter ebeveynlerin “korumacı davranışlara sahip oldukları, çocuklarının hayatına müdahil olma isteklerinin olduğu ve çocuklarının akademik tercihlerini onlar adına yapmaları da dâhil olmak üzere hayatlarında karar verici bir baskın figür oldukları” görülmektedir (Yaşın & Demir, 2020, s. 452).

Ergenler ile bebeklik-ergenlik öncesi döneme ait yapılan araştırmalarda, ortaokul çağındaki çocukların algıladıkları helikopter ebeveyn tutumları, diğer eğitim kademelerindeki çocuklardan daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, iki açıdan yorumlanabilir. Bir yandan, bu yaşta çocuğu olan ebeveynlerde helikopter ebeveynlik tutumlarının daha yoğun olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Diğer yandan ise erinlik ya da ön ergenlik olarak adlandırılan bu dönemde çocukların ailelerinin baskıcı tavrından daha fazla rahatsızlık hissettiği biçiminde anlaşılabilir. Ancak, erinlik ya da ön ergenlik olarak isimlendirilen bu dönemin çocukların gelişiminde çok önemli değişimlerin olduğu bir dönem olması hasebiyle ilk yorum daha doğru bir çıkarım şeklinde düşünülebilir (Yılmaz, 2020, s. 154). Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan bir araştırmada helikopter ebeveynlik tutumunun temel eğitim düzeyinde daha fazla gerçekleştiği gözlenmiştir. Anılan araştırma sonucunda, ebeveynlerin yüzde 38’inin bu dönemde helikopter ebeveyn tutumu sergilediği görülmektedir. Gude (2014)’ün yaptığı araştırmada ise üniversitede bu tutumun yüzde 29’a düştüğü sonucuna varılmıştır. İki araştırma birlikte değerlendirildiğinde, temel eğitim düzeyinde yüzde 38 olan helikopter ebeveynlik tutumu üniversite çağında yüzde 29’a düşmektedir (Yılmaz, 2020, s. 154).

Araştırmacılar, helikopter ebeveynlik tutumu sergileyen insanları bu tutumlarından vazgeçirmenin helikopter ebeveynliği önlemekten daha zor olduğunu, bu nedenle de, anne babaların çocuk sahibi olmadan önce eğitim almalarının, anne babalığa hazırlıklı olmalarının daha önemli olduğunu ifade etmektedirler (Yılmaz, 2020, s. 136). Ebeveynlik

konusunda eğitim almış, gerekli psikolojik, ruhsal ve maddi hazırlıkları yapmış anne babaların çocuklarına tutumunun da daha farklı olacağı muhakkaktır.

1.1. Helikopter Ebeveynliğin Çocuk Gelişimine Etkileri

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları çocukların gelişiminde büyük önem taşımaktadır. Elbette farklılıklar olmakla birlikte, anne babaların yaklaşımları, çocukların duygu ve düşünce dünyalarının, karakterlerinin, dünyaya ve insanlara bakışını büyük ölçüde belirlemektedir. “Çocuklarını kendilerinin bir uzantısı olarak gören helikopter ebeveynlerin çocuklarında düşük öz saygı, sağlıksız ego gelişimi, bastırılmış kişilik, yetersizlik duygusu, karar vermede zorlanma, problem çözmede zorlanma, aileye bağımlı olma, sağduyudan yoksun olma, başarıma isteğinin olmaması, narsistik eğilimler gibi belirgin özellikler görülebilmektedir” (Gençdoğan & Gülbahçe, 2020, s. 70).

Ebeveyn davranışları ve helikopter ebeveynlikle ilgili yapılan araştırmalarda, böyle anne babaya sahip çocukların bencillğe daha meyilli, narsistik kişilik özellikleri gösteren egosantrik düşünceye daha yatkın oldukları ortaya konmuştur. Bu çocukların “tolerans eşiği”nin düşük, uyum sağlama, sorunlarla baş etme ve sorunlarını çözme becerilerinin zayıf olduğu saptanmıştır. Helikopter ebeveynlere sahip çocukların çoğunluğunda işlerini erteleme eğilimi yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu bireylerin başarı ve istikrar gereken işlerde motivasyon sorunları yaşadıkları, küçük sorunlar karşısında kolayca yıkıldıkları, diğer ebeveyn tutumları ile büyüyen çocuklara kıyasla girişimcilik yetilerinde dikkate değer düzeyde bir fark olduğu gözlenmiştir (Yılmaz, 2019, s. 8).

Yapılan birçok araştırmada, psikolojik olarak iyi olmakla helikopter ebeveyn sahibi olmak arasında ters yönde bir ilişki olduğu saptanırken bu çocukların iş ve özel hayatlarından tatmin olamadıklarına dair bulgular ortaya konmuştur. Helikopter ebeveynlik tutumları çocukların gelişimini olumsuz etkilemekte, öz yeterlilikleri noktasında kusur yaratmaktadır. ABD’de 330 üniversite öğrencisinin katılımıyla yaptıkları araştırmada LeMoyne ve Buchana (2011), ebeveynleri helikopter ebeveynlik tutumları gösteren bireylerin anksiyete bozukluğuna ve depresyona yatkınlığın diğer bireylerden daha fazla olduğunu saptamıştır. Bu bireylerde ilaç kullanım meyli de fazladır (Lapsekili, 2020, s. 14).

“Genç yetişkinlerle-genellikle üniversite öğrencileri ile -yapılan çalışmalarda helikopter ebeveynlikle nevroitiklik, depresif belirtiler, kaygı ve depresyon için reçeteli ilaç kullanımı ve eğlence amaçlı ağrı kesici kullanımı arasında pozitif yönde ilişkiler gözlenmiştir.” ... “Helikopter ebeveynlere sahip olan öğrencilerin yeni deneyimlere daha az açık olduğu otonomi düzeylerinin daha düşük olduğu, başkalarına bağımlılığın daha yüksek ancak başkalarıyla bağlı/ilişkili olma duygusunun daha düşük olduğu ve hak görme duygusunun daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır” (Coşkun & Katıtaş, 2021, s. 1055).

Anne babaların ebeveynlik tutumları çocuklarının ileride iş yaşamını da etkilemektedir. Helikopter ebeveynlerin büyüttüğü bireyler iş hayatından tatmin olmamakta, genellikle mesleklerini beğenmemekte, işlerine ve işyerlerine yönelik olumsuz bir algıya sahip olmakta, kazançlarının ve pozisyonlarının hak ettiklerini karşılamadığını düşünmekte ve yeterince takdir edilip övgü almamaktan ve ödüllendirilmemekten şikâyet etmektedirler. Kendilerini geliştirebildikleri, takdir edilip övgü aldıkları, kullandıkları ve “aileye benzer bir kültürü” olan iş yerlerine sadakat besleseler de daha iyi bir fırsat sunulduğu anda kurum değiştirebilmektedirler. Kurumlarına aidiyet bağı zayıf olan, son yıllarda, küreselleşmenin de etkisiyle tüm dünyada birbirine en çok benzeyen bu kuşak, kendilerini pozisyonlarından ve iş arkadaşlarından üstün görmektedirler. Aileleri tarafından çokça onay ve övgü alan bu bireylerin çoğunluğu iş yaşamlarında üstlerinden böyle bir onay ve övgüyü beklemekte, işle ilgili kendilerini mutlu edecek hedeflerinin olmamasından yakınmakta ve iş yaşamının tatmin etmemesinden şikâyetçi olmaktadır. Bu kişiler, mesleklerinden, pozisyonlarından, aldıkları ücretten ve iş nedeniyle girdikleri sosyal çevreden memnun değildir. Helikopter ebeveynlerle büyüyen bireylerin geneli hem iş hem de sosyal hayatta aidiyet sorunu yaşamakta, kendilerini toplumlarına ve ülkelerine ait hissetmemektedirler. Toplumsal aidiyet sorununun altında yatan nedenler arasında ise yadırganma duygusu ile güvensizlik öne çıkmaktadır (Yaşın & Demir, 2020, s. 453-465).

Ailelerin çocuklara yönelik tutumları çocuğun cinsiyetine ve kaçınıcı çocuk olduğuna göre değişim gösterebilmektedir. Helikopter ebeveynlik tutumu, erkek çocuklarda akademik yaşama yönelik iken kız çocuklarında etik ve ahlaki yaşam konularında daha yoğun olarak hissedilmektedir (Yılmaz, 2020, s. 153). Anne babalar

son doğan çocuklarına daha fazla korumacı, müdahaleci ve disiplinli yaklaşırken ilk çocuklar helikopter ebeveynliğe daha az maruz kalmaktadır. Buna sebep olarak da ailenin çocuklara yönelik hassasiyetinin artışı ve ailenin küçük üyesinin daha fazla korunmaya ve yönlendirilmeye ihtiyacı olduğu şeklindeki düşüncedir. Anneler babalara göre daha fazla korumacı tavır sergilerken annenin yaşının artışı helikopter ebeveynlik tutumunun azalmasına yol açmaktadır (Lapsekili, 2020, s. 74). Anne babaların bu tutumu çocuklarda kısıtlanma ve her yaptıklarına müdahale edilmesi, sorumluluktan kaçmaları ve kendilerine güvenilmemesi gibi açılardan olumsuz duygu, düşünce ve etkilere yol açmasına karşın bu tavra maruz kalan çocukların kendilerini özel hissetmeleri anlamında olumlu yanları da vardır. Bu tutumu benimseyen anne babaların, çocuklarıyla daha iyi bir iletişime ve ilişkiye sahip oldukları söylenebilir. Daha yüksek bir eğitim düzeyine sahip helikopter ebeveynlerin bilgi ve ilgi alanları daha geniştir. Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarıyla daha fazla konuşmakta, birlikte farklı aktivitelere katılabilmekte, beraber kaliteli zaman geçirebilmekte ve bu çocuklar da anne babalarına daha fazla güven duymaktadır. Helikopter ebeveynlik tutumunun çocuklara olumsuz birçok etkisi olduğu gibi olumlu etkileri de görülmektedir.

2. HELİKOPTER EBEVEYN OLARAK MARLİN VE NEMO İLE İLİŞKİSİ

Kayıp Balık Nemo filmi, animasyon filmlerinin arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Zafer İlbars (Beyazperde, 2022), filmi animasyon harikası olarak değerlendirmektedir. Teknik özellikleriyle doyurucu bir yapım olan film, dokunaklı bir hikâyeye sahiptir. Efsanevi karakterlerin başına gelen olağanüstü hikâyeleri anlatan animasyon filmlerinin aksine Kayıp balık Nemo’da zayıf ve kusurlu karakterler başrolde. Üzerinde titizlikle durulan karakterler, çok verimli kullanılan yan karakterler, su altı dünyasına yönelik ayrıntılar filme çok büyük katkı sunmuştur. Film, mizahı ve öyküyü çok uyumlu ve dengeli bir şekilde sunmaktadır.

Film, Amerikan yetişkin masalı olarak nitelendirilmektedir. Nemo, Latince “Hiç kimse” anlamına gelmektedir. Bir karaktere bu ismi koymak, aynı zamanda “herkes”i ima etmektir. Yönetmen, filmde “Hiç kimse”yi ararken “herkes”i aramaktadır.

Filmle ilgili Türkçede çeşitli akademik yayınlar yapılmıştır. Bunlardan Tamer Kavuran ve Hacı Mehmet Acar’ın “Kayıp Balık Nemo” da Masal İşlevleri” ve Ömür

Kınay'ın "Canlandırma filmlerinde engelli karakter kullanımı: V. Propp'a göre Kayıp Balık Nemo filminin çözümlenmesi" adlı çalışmaları özellikle dikkat çekmektedir. Bu çalışmalar filmi bir masal olarak ele alarak karakterleri ve filmdeki masalsı evreleri analiz etmektedir. Bunların dışında filmle ilgili farklı çalışmalarda kısa değiniler mevcuttur ancak bu değiniler animasyon sineması ekseninde gerçekleşmiştir. Bu durum, çalışmamızın özgünlüğü de göstermektedir. Filme yönelik ele aldığımız açıdan bir çalışma yer almamaktadır.

Filmin hikâyesi yönetmenin hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Yönetmen Andrew Stanton'u ilk olarak, ziyaret ettiği Deniz Dünyası ve dış hekiminde gördüğü akvaryum etkilemiştir. Okyanusu düşünen Stanton, balıkların evlerini özleyip özlemediklerini, kaçmayı düşünüp buna yönelik çabaları var mı diye düşünmüştür. Sonsuz bir çatışma içinde olduğunu düşündüğü baba-oğul arasındaki sevgiye dair film yapmak istemiştir. Oğluya olan bir anısı ise resmi tamamlayan unsur olmuştur:

"Oğlum beş yaşındayken onu parka götürürdüm. Uzun saatler boyunca çalışıyordum ve onunla yeterince vakit geçiremediğim için vicdan azabı çekiyordum. Yürürken içimden "seni özlüyorum, seni özlüyorum" diye geçirirken, dışımdan oğluma "ona dokunma, bunu yapma. Düşersin" deyip duruyordum. Sonra içimden üçüncü bir ses "şu an oğlunla geçirdiğin vakti boşa harcıyorsun" dedi. O andan itibaren "korku, iyi bir babanın, iyi bir baba olmasına engel olabilir" düşüncesine taktım. Bunu kabul edince de tüm parçalar yerine oturdu ve hikâyemiz ortaya çıktı. Bu konuyla oynamak ve hikâyede, kendi korkuları ebeveynlik becerilerine engel olan bir baba olması çok hoşuma gitti" (Stanton, 2013).

Yönetmen ve senarist Andrew Stanton filmin hikâyesini böyle anlatsa da filmi Samed Behrengi'nin dünyaca ünlü çocuk edebiyatı ürünü "Küçük Karabalık" hikâyesiyle bağ kuran yazarlar da vardır. Abbas Karaağaçlı, "Samed Behrengi Örneği İle Devrimci Edebiyatın Toplumsal Uyanışa Etkisi" adlı çalışmasında (2017) Andrew Stanton'un Behrengi'nin hikâyesinden çaldığını, bunun Amerika'nın kültür emperyalizminin çok iyi bir örneği olduğunu iddia etmektedir. Burak Göral (2022) ise senaristin Bahrengi'nin hikâyesinden etkilenmiş ya da esinlenmiş olabileceğini söylemektedir. "Küçük Karabalık" hikâyesindeki balık daha asi ve serttir, kendisine yazılan kadere başkaldıran bir karakterdir ve politik alegori özelliği taşımaktadır. Filmde ise daha dengeli bir duruş

hem ebeveynlere hem de çocuklara mesaj vardır. Çocuklara hayallerinizden vazgeçmeyin, onların peşinden gidin ama anne babanızın da sözünü dinleyin derken ebeveynlere de çocuklarınıza fazla baskı kurmayın, onları hapsedmeyin, aşırı kontrolcü olmayın tavsiyesinde bulunmaktadır.

2.1. Kayıp Balık Nemo Hakkında

Lee Unkrich ve Andrew Stanton'un yönettiği 2003 ABD yapımı Kayıp Balık Nemo (Finding Nemo) filmi 2004 yılında En İyi Animasyon kategorisinde Oscar almıştır. 3D olarak üretilen film, "Oyuncak Hikâyesi" (Toy Story, 1995 ve 1999) ve Sevimli Canavarlar'dan (Monsters, Inc., 2001) sonra Pixar Animation stüdyolarında canlandırılan üçüncü başarılı filmidir. İnandırıcı bir şekilde canlandırılan ve insan gibi konuşup davranan deniz canlılarının hayatını perdeye taşıyan film gişede büyük başarı ile yaklaşık 900 milyon dolar hasılat elde etmiştir. Filmde, Albert Brooks (Marlin), Ellen DeGeneres (Dory), Aleşander Gould (Nemo), Willem Dafoe (Gill), Barry Humphries (Bruce), Andrew Stanton (Crush) gibi ünlü sanatçılar karakterlere ses vermişlerdir.

Filmin ana teması, anne babaların çocuklarına güvenmesi, onların gelişimi için özgürlük ve sorumluluk vermesi gerektiği şeklinde ifade edilebilir. Film bu temayı güzel ve etkileyici bir hikâye ve inandırıcı, üzerinde çokça çalışılmış karakterlerle anlatmaktadır.

Bir palyaço balığı ailesi olan Marlin ve Carol güvenli yuvalarında yavrularının doğumunu beklerken bir köpek balığı saldırısı sonunda Carol ile birlikte 399 yavru ölür. Geriye yaralı baba Marlin ve oğlu Nemo kalır. Kaybın da etkisiyle oğluna aşırı düşkün ve korumacı baba, Nemo'nun hayatını fazlasıyla kontrol etmeye çalışır. Okul çağına gelen Nemo, arkadaşlarıyla birlikte keşfe çıkarlar. Bu sırada okyanusun derinliklerinden korkan Marlin gelir ve Nemo'yu okuldan almaya, onun yetersiz olduğunu söyler. Kendisini babasına ve arkadaşlarına ispat etmeye çalışan Nemo bir anlığına onlardan uzaklaşır ve dalgıçlar tarafından yakalanarak bir diş hekiminin muayenehanesindeki akvaryuma konur. Bundan sonra Nemo akvaryumdan kurtulup okyanusa ve babasına kavuşmaya çalışırken Marlin de oğlunu kurtarmanın mücadelesini verir. Oğlunun götürüldüğü Sydney'e ulaşan Marlin ve akvaryumdan kurtulan Nemo kavuşur ve yuvalarına geri dönerler. Bütün bu ayrılık, yolculuk ve mücadele hem Marlin hem de Nemo için çok öğretici olmuştur.

2.2. Helikopter Ebeveynlik ve Nemo'ya Etkisi

Filmin “ebeveynlik tutumları” açısından analizinde Nemo'nun babası Marlin'in helikopter ebeveynlik ile ilişkilendirilen davranışlarının Nemo'nun kişilik gelişimi üzerindeki etkisi ve bir baba olarak Marlin'in başta oğlu Nemo olmak üzere çevresindekilerle ilişkisinin nasıl etkilendiği Helikopter Ebeveynlik Kavramı çerçevesinde incelenecektir.

İngilizcesi “Finding Nemo” yani “Nemo'yu Bulmak” filminde kaybolan oğlunu ararken kendini bulan baba Marlin ve babasına kavuşmak için çabalarken kendi içindeki gücü ve cesareti bulan Nemo'ya vurgu yapılmaktadır. Nemo'nun hikâyesi her ne kadar ilk bakışta bir baba-oğul hikâyesi gibi görünse de içine saklanmış diğer temalarıyla ön plana çıkmaktadır. Kayıp Balık Nemo filminin hikâyesinde; ölüm, yaşam, güven, dostluk, dayanışma, arkadaşlık, kaygı, korku, engel, cesaret, fedakarlık, iyimserlik, yardımseverlik, sabır, umut, kendine olan inanç, yeteneklerini keşfetme... gibi birçok olgu son derece keyifli bir anlatımla izleyicilere aktarılmaktadır. Sadeliği, eğlenceli yapısı ve bunların yanında ustalıkla anlatılmış bu olgular filmin daha başarılı olmasına katkı sağlamıştır.

Çocuklarının en iyisine layık olduğunu düşünen Marlin'in en büyük kaygısı onlar tarafından sevilmemektir. Bu duygu ve düşünce film boyunca farklı olay ve durumlarda ortaya çıkmaktadır. Marlin, önce ailesini, sonra da oğlu Nemo'yu korumaya çalışırken aynı zamanda onun sevgisini kazanmaya çalışmaktadır. Köpek balığı saldırısında karısı Carol ve Nemo dışındaki bütün yumurtaların ölüp Nemo'nun da bir yüzgeci kısa doğması Marlin'i fazlasıyla etkilemiştir. Başlangıçta çocukları tarafından sevilme kaygısı taşıyan Marlin için bu kayıp çok travmatik olmuştur. Sevilme korkusuna tek çocuğunu da kaybetme korkusu eklenmiştir. Ayrıca Nemo'nun bir yüzgecinin kısa olması Marlin'in ona daha düşkün olmasının nedenidir. Bütün bunlar, Marlin'in bütün duygu, düşünce ve eylemlerini belirlemiş, Marlin'i helikopter bir ebeveyn yapmıştır. Marlin, helikopter ebeveynliğin bir örneği olarak Nemo'nun eğitiminden sağlığına her şeyiyle ilgilenmekte, sosyal hayatında ve ilişkilerinde yüksek düzeyde koruyucu ve yönlendirici olmakta hem kendisi hem de çocuğunun mükemmel olması için çaba göstermektedir.

Helikopter ebeveynliğin en önemli nişanesi olarak Nemo'yu hayatının temel amacı haline getirmiştir. Bunda başlangıçtaki travmanın etkisi olduğu gibi çocuğundan aşırı beklenti de rol oynamaktadır. Bu korumacı, kontrolcü yönlendirici tavır geleceğe yönelik bakışta da belirleyicidir. Bütün helikopter ebeveynler gibi Marlin de karar alma süreçlerinde Nemo'nun istek, ihtiyaç ve hayallerini göz ardı etmektedir. Ebeveynler, çocuklarından yüksek başarı beklentisiyle katı bir tutum takınmaktadır. Buna neden olarak da eğitimdeki, iktisadi ve toplumsal sistemdeki yarışmacı anlayış gösterilebilir.

Çocuklarının şimdide ve gelecekte mağdur olmasını, zarara uğramasını, yorulup hırpalanmasını istemeyen anne babalar, kendi tecrübeleri ve dünya görüşleri ölçüsünce çocuklarına yol ve yön tayini yapmaya çalışmaktadırlar. Helikopter ebeveynler, bir yandan onları koruyup kollamak namına her türlü karar ve eylemlerini denetlemekte, bir yandan da bütün karar ve eylemlerini yönlendirmeye çabalamaktadırlar. Böyle korumacı bir anne baba tutumu, çocukları anlık gelişen olası tehlikeli durumlardan ve risklerden korusa da gelişimsel açıdan onları olumsuz etkilemekte, ruhsal, fiziksel ve sosyal yönlerden gelişmemelerine ve gelecekteki tehlikeli durumlarla baş etmekte daha fazla zorlanmalarına neden olmaktadır. Helikopter ebeveyn tavırlarına maruz kalan çocuklar anne babalarının yanında daha özgüvenli hareket edebiliyorken onlarsız daha zayıf ve depresif bir hale bürünebilmektedir. Araştırmalar sonucunda, korumacı ve aşırı kontrolcü bir tutumla büyüyen çocukların depresyon ve kaygıya bağlı ilaç tedavisine daha meyilli olduğu ve aile içi ilişkilerde de daha memnuniyetsiz oldukları sonucuna varılmıştır. Bu memnuniyetsizlik Nemo'da da görülmektedir. Babasının aşırı korumacı ve müdahaleci tavrı karşısında tepkisini ondan nefret ettiğini söyleyerek göstermektedir. Marlin'in sevilmeme korkusu ve kaygısı gerçekleşmiştir. Elbette bunun en büyük nedeni de Marlin'in Nemo'ya karşı takındığı helikopter ebeveynlik tutumudur.

Yaşanan bütün olumsuzluklarda Marlin kendisini suçlayarak helikopter ebeveynliğin bir diğer özelliğini sergilemektedir. Marlin, sevilmeme korkusunun yanında, ortaya çıkan olumsuzluklarda, helikopter ebeveynlerin yaptığı gibi, kendisini günah keçisi ilan etmektedir. Bunda, eşi Carol ve diğer yumurtaları köpek balığı saldırısına karşı koruyamaması da etkilidir. Nemo ile yalnız kalan Marlin, bekâr bir baba olarak, hayal ettiği hayatın çok uzağına düşmüştür. Marlin, hem eşi ve diğer yavrularını

koruyamadığı için, hem de Nemo'nun başına kötü şeyler geldiğinde kendisini suçlamaktadır.

Helikopter ebeveynliğin Nemo'daki etkisine bakıldığında Marlin'in amaçladığının çok dışında bir resim ortaya çıkmaktadır. Sevilmeme korkusuyla hareket eden Marlin'in kehaneti gerçekleşmekte Nemo ondan nefret ettiğini söylemektedir. Nemo, babasının aşırı korumacı tavırları nedeniyle stresli durumlarla baş etmekte zorluk yaşamakta, kontrolünü kolayca kaybetmektedir. Kendisini öncelikle olarak babasına ve ailesine karşı ispat etmeye çalışmakta, bunun için gereksiz ve aşırı riskler almakta, kendisini ve çevresindekileri tehlikeye atmaktadır. Filmin sonunda babasını sevdiğini de gene kendisine güvendiği ve özgürce maceraya yüzdüğü zaman söylemektedir.

Film Nemo'nun Annesi Carol ve babası Marlin'in konuşmasıyla başlamaktadır. Genç çift iyi komşulardan, çevredeki iyi okullardan bahsetmektedirler: "Güvenli çevre ve iyi eğitim". Film daha başlangıç sahnesinde birçok ebeveyni ortak kaygılarından yakalamayı başarmıştır. Yakında doğacak 400 tane minik palyaço balığı yumurtasına (çocuklarına) bakan baba Marlin her ne kadar mutlu olsa da eşine "Ya beni sevmezlerse?" diye sorarak her ebeveynin korkusunu dile getirmektedir. Bu korku hali evrenseldir ve her anne babanın doğasında yer almaktadır. Asıl korkuysa çocuğu tarafından hiç sevilmemek değil yeterince sevilmeme endişesidir.

Nemo henüz bir yumurta iken annesi ve kardeşleri dev bir köpek balığının saldırısı sonucu ölürler. Baba Marlin anneyi ve yumurtaları kurtarmak istese de başarılı olamamış ve aldığı darbeyele deniz anemonların karanlıkları arasında bayılıp kalmıştır. Her travma kişinin zihninde bir karanlık taraf olduğu için Marlin'in karanlığı anemonların arasında kaybolurken filmde devreye girmektedir. Kayıplar travma yaratır ve insan yaşamının her anı bir travma yaratma potansiyeline sahiptir. İnsanlar çocukluktan başlayarak birçok kayıp yaşamaktadır. Bunların en büyüğü ise sevilen, çok sevilen birinin ölümüdür. Her kayıp bir travma yaratırken kayba yönelik tavır kişiye özgüdür ve kayıp karşısında bireyler farklı tepkiler vermektedir. Eşini kaybeden bir kişi, çocuklarını da kaybetme endişesi yaşayabilir. Bu da babanın çocuk üzerinde aşırı kontrol sağlamasına ya da bağımlı kalmasına neden olabilir. Bu durum Marlin'in neden helikopter ebeveyn olduğunu ve Nemo'yu niçin hayatının merkezine taşıdığını açıklamaktadır. Eşi Carol'u ve bir yumurta hariç tüm yavrularını trajik bir şekilde kaybeden Marlin için artık hiçbir

şey eskisi gibi olmayacaktır. Nemo, henüz bir yumurta olduğu için olup bitenin farkında değildir. Ancak yaşananlar Marlin’i oldukça derinden etkileyecektir. Bu etkilerin izi ise babası Marlin’in film boyunca Nemo’ya karşı aşırı koruyucu tutumları ve genel olarak okyanustaki yaşantısına ve çevresiyle olan ilişkilerinde ortaya çıkacaktır. Marlin için artık okyanus tehlikeli sulardır. Marlin’in Nemo’ya “Unutmaman gereken şey okyanus tehlikelidir” demesi de helikopter ebeveynlerin özelliklerinden birisinin, kaygı ve korkunun ön plana çıkışıdır. Dolayısıyla bu durum Marlin’in bir ebeveyn olarak geleceğe yönelik sürekli bir kaygı duygusu içerisinde olmasına neden olmuştur. Marlin saldırıdan geriye kalan tek yavrusu Nemo’yu bulduğunda, daha yavrusu doğmadan onu sakinleştirmeye çalışmaktadır. “Geçti canım, baban burada, yanında, söz veriyorum sana bir şey olmasına izin vermeyeceğim” demektedir. Film boyunca Marlin, Nemo’nun güvenliğini sağlamak için uğraşmış, hatta çoğu zaman olması gerekenden daha fazla korumacı bir tavır takınmıştır. Tüm bunlar Marlin’in helikopter ebeveyn olacağına habercisidir. Nitekim Marlin, Nemo okula gitmeden önce oğluna, “Şimdi, okyanus hakkında hatırlamamız gereken tek şey nedir?” diye sormakta ve Nemo da, “Güvenli değil” diye yanıt vermektedir. Bu aynı zamanda Marlin’in dünya hakkındaki inancıdır: “Güvensizlik”.

Ebeveynlerden birinin ölümü durumunda, çocuğun sorumluluğunu diğeri üstlenir. Daha doğmadan önce annesini kaybeden Nemo’yu yetiştirmek artık bekâr bir ebeveyn olan Marlin’in işidir. Marlin için hayati önem taşıyan Nemo dünyaya bir engel ile doğmuştur; bir yüzgeci diğerdinden daha küçüktür. Nemo’nun küçük uğurlu yüzgeci filmde yalnızca fiziksel bir engeli değil aynı zamanda hemen her çocukta olabilecek bir yetersizliğin de temsilidir. Marlin özellikle Nemo’nun küçük yüzgecinin onun yüzmesini engellediğini düşünerek kendisinden çok da uzaklaşmasına izin vermez.

Okula başlama yaşı geldiğinde ise, Marlin’in Nemo’nun öğretmenine oğlunun yüzgecinin birinin güçsüz olduğundan bahsettiği görülmektedir. “Dinlensin. Fazla yüzemez.” diye anlatmaktadır. Oysa Nemo’nun engeli onun hiçbir zaman geride kalmasına sebep olmamıştır çünkü engeller, aslında kahramanı kahraman yapan unsurlar, biricik özelliklerdir. Nemo da filmde işaretlenmiş ayırıcı bir özelliğe sahip kahramandır. Kısa yüzgeci onun ayırıcı özelliğidir. Bu nedenle Nemo başlı başına hem kahramanın

kimliğidir hem de akvaryumda tutsak olduğunda filtrenin içine giren Prometheus; kurtarıcıdır.

Balık Nemo'nun bir yüzgecinin kısa olması bizlere Eski Yunan Mitolojisindeki tanrı Hephaistos'u hatırlatmaktadır. Zeus ile Hera'nın topal oğlu Hephaistos'un bir bacağı aksaktır ve diğer tanrı veya tanrıçalar gibi bir güzelliğe sahip değildir. Topal olmasına karşın Hephaistos, hiçbir tanrının ve tanrıçanın elinden gelmeyecek işler yapar. Sanatın ve işçiliğin yüceliğini simgeleyen bu tanrıyı bu denli görkemli yapan da engelidir. Ondan beklenmeyeni gerçekleştirdiği zaman biricik özelliği onu o yapan değerli bir unsur haline gelir (Tutucu, 2020). Filmin bu bölümünde bizlere Nemo üzerinden fiziksel bir engelimiz olsa dahi, mücadele ederek yeteneklerimizi geliştirebileceğimizin mesajı iletilmektedir: "... sınavların amacı, kahraman olmayı amaçlayan kişinin gerçekten kahraman olup olmadığını görmektir. Bu kişi, bu göreve gerçekten uygun mu? Tehlikelerin üstesinden gelebilir mi? Gerekli cesarete, bilgiye ve kapasiteye sahip mi?" (Campell ve Moyers, 2015: s.166)

Nemo'nun okula başlaması Marlin'in helikopter ebeveynlik tutumlarının görülmesi açısından çok güzel bir aracı görevi yapmaktadır. Oradan oraya koşturan çocukların yanında oğlunun dibinden ayrılmayan bir babadır Marlin. Oldukça coşkulu, heyecanlı ve meraklı hisseden Nemo'nun aksine babası Marlin oldukça endişeli ve kaygılı bir tutum sergilemektedir. Marlin'in Nemo'yu okula bırakırken zorlanmasına karşın çocuklarını rahatça okula bırakan başka bir anne balık örnek bir ebeveyn olarak gösterilmiştir. Kaygılı helikopter baba Marlin'e karşı kaygısız bir ebeveyn sahnelenmiştir. Marlin, Nemo'nun okula başlamasını sürekli ertelemek istemektedir. "Bu yıl okuldan emin misin? 5-6 yıl sonra git." Tüm bu sözlerin zemininde ise sevdiklerini kaybetme korkusu vardır. Bu nedenle Marlin oğlu Nemo'nun yaşamında yeni bir başlangıç noktası olan okul döneminde sürekli kaygı ve endişe içindedir. Ya helikopter baba kontrolü sağlayamaz ve oğlunu kaybederse!

Marlin: "Sen iyi bir yüzücü değilsin! Henüz hazır değilsin Nemooooooooo..."

Nemo: "Senden nefret ediyorum babaaaaaaaaaaaaaaaaa!!!"

Okulun ilk gününde baba-oğul arasında geçen bu diyalog her şeyin ikinci kez alt-üst olmasına sebep olmuştur.

Arkadaşlarına ve babasına kendisini ispatlamak isteyen Nemo, babasını dinlemeyerek tekneye dokunmak için yüzmüştür. Tam bu sırada ise baba Marlin'in korktuğu şey başına gelmiştir. Diş doktoru dalgıç Nemo'yu yakalayıp Sidney'deki muayenesindeki akvaryuma götürmüştür. Oysa Marlin orada olmasaydı Nemo'yu ve arkadaşlarını takip etmeseydi belki de bunların hiçbiri yaşanmayacaktı. Çünkü Nemo arkadaşlarıyla birlikte tekneye bakarken kendi iç sesi devreye girmişti: Babam tehlikeli olduğunu söyledi. Helikopter ebeveynler çocuklarıyla en çok iletişim halinde olan ebeveynlerdir. Burada önemli olansa iletişimin doğru kurulmasıdır. Ebeveynler çocuklarıyla doğru iletişim kurduklarında yanlarında olmasalar da çizdikleri sınırlar, koydukları kurallar daima devam eder, tıpkı Marlin'in yokluğunda Nemo'nun iç sesi gibi. Babasından nefret ettiğini söyleyen Nemo'nun aslında kast etmek istediği bambaşka bir şeydir: Nemo sürekli kendisini uyaran, onun adına kararlar veren, karamsar, kaygılı babadan nefret ediyordur. Gerçek Marlin'den değil olduğu babadan nefret etmektedir.

“Başka balığın eline düşeceksin, ben kurtarmak zorunda kalacağım!” Marlin tekneye dokunmak için yüzen oğlunun arkasından böyle seslenmişti. Bu sesleniş bir kez daha Marlin'in helikopter ebeveyn olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü helikopter ebeveynler çocuklarının karşısına çıkan sorunlarla baş etme becerilerinin farkında olmayan ebeveynlerdir.

Marlin oğlunu kurtarmak için atıldığı tehlikeli macerada yeni arkadaşlar edinmiştir. Hepsi birbirinden farklı karakterlere sahip bu arkadaşları sayesinde kendi babalığını da sorgulamaya başlamıştır. Çıktığı yolculukta sadece kayıp Nemo'yu değil kendini de bulacaktır. Yaşadığı travmanın ardından olduğu babayı bırakıp Kayıp Nemo'nun babası olacaktır.

Marlin balıkların arasına karıştığında Dori ile karşılaşmaktadır. Şirin Mavi Renkli Balık Dori sık sık ancak kısa süreli hafıza kaybı sorunu yaşayan bir balıktır. Bu nedenle hayatını kaygıdan uzak, rahat, anlık yaşamaktadır. Özellikleriyle Marlin'in tam tersi bir balıktır. Marlin'in yol arkadaşı Dori bu yolculukta Marlin'in helikopter ebeveynlik tutumlarını dengeleyici bir karakter olarak yanında yer almıştır.

Nemo yakalandığı akvaryumda kendisi gibi okyanustan gelen, bir yüzgeci olmayan, akvaryumun en bilge balığı Gill ile tanışır. Gill, Nemo'nun yaptıklarına babasının tam tersi şekilde tepkiler vermektedir. Akvaryumdaki hava borusuna girip sıkışan Nemo'ya

diğer balıkların yardım etmesine izin vermez ve “kimse dokunmasın, kendin girdin kendin çıkarsın” der. Çünkü O herkesin deneyimleyerek öğreneceğine inanmaktadır. Gill sıkıştığı yerden tek başına kurtulan Nemo'nun seçilmiş balık olduğunu söyler. Çünkü sadece o havalandırmadan geçebilecek büyüklüktedir. Nemo'nun bu özelliği akvaryumdan kurtuluşunun da anahtarı olacaktır.

Denizanalarının arasından geçerken bayılan Marlin uyandığında bir deniz kaplumbağasının üzerindedir. Dori ise yavru kaplumbağalarla oynamaktadır. Üzerinde uyandığı deniz kaplumbağası da kendisi gibi bir babadır ve etrafta yüzen bir sürü yavrusu vardır. Deniz kaplumbağası Crush oğlunu akıntının dışına atar. Durumu görüp panikleyen ve yavruyu kurtarmak isteyen Marlin'e baba deniz kaplumbağası engel olur. Hazır olup olmadıklarını nasıl anladıklarını soran Marlin'e Crush, “Anlayamıyoruz, zamanı gelince kendileri bilir” sözleriyle cevap vererek çocukları özgür bırakmanın, onları hayata hazırlamanın ne kadar önemli olduğunu ifade etmektedir. Böylece, filmde iki farklı ebeveynlik tipi görünür olmaktadır. Bir yanda helikopter ebeveyn olarak Marlin, diğer yanda ise rahat tavırlarıyla deniz kaplumbağası Crush vardır. Marlin çocuğunun bütün hayatını kontrol etmeye çalışarak onu koruduğunu sanırken Crush çocuğuna uzaktan göz kulak olarak hayata hazırlanması konusunda yardımcı olmaktadır. Bir sahnede, Crush'ın oğlu Squirt akıntının dışına düşer ve Marlin gördükleri karşısında paniğe kapılır. Crush Marlin'i sakinleştirir ve 'Bakalım Squirt'in tek başına ne yaptığını görelim' der. Bu sahne, iki ebeveynlik tarzı arasındaki farkı tam anlamıyla ortaya koymaktadır.

Helikopter ebeveyn olan Marlin'in tam tersi bir baba olan deniz kaplumbağası Crush'ın, oğlunu kurtarmak için ona yardım etmemesi ilgisizlikten ya da duyarsızlıktan değildir; sadece çocuklarını gözlemleyen, onları kontrol eden ama engellemeyen bir baba olduğu içindir. Bunda yaşının ve tecrübesinin de payı büyüktür. Ebeveynler çocuklarını kontrol ederken onların yapacaklarını engelleyerek kendilerini geliştirmelerine mani olmamalıdır. Çünkü her çocuk kendi deneyimleriyle kişiliğini oluşturmaktadır. Ayrıca aşırı koruyucu, helikopter ebeveynler maalesef çocukların benlik gelişimi için zorlayıcıdır. Nemo'yu bulmaya çalışan Marlin umutsuzluğa düştüğü bir anda Dori'yle yaptığı konuşmada bunu kanıtlar niteliktedir. Nemo'ya kötü bir şey olmayacağına söz verdiğini söyleyen Marlin'e “Komik bir söz vermişsin. Çünkü o zaman hiçbir şey olmaz, hiç eğlenemez” sözleriyle karşılık veren Dori, Nemo'nun babasından nefret etme

nedenini de açıklamaktadır. Tehlike sınırını bilmek, uyarmak, göstermek, birlikte deneyimlemek önemlidir ama çocuğu bu sınırdan uzakta tutmak hem kendini korumasını engeller hem de gerçekçi değildir. Marlin'in en büyük kusuru da oğlu Nemo'yu engellemektir.

Dori, Nemo'yu bulmak için atıldıkları macerada bilinçsizce Marlin'e yol gösterici olurken akvaryumda ise Gill Nemo'nun yol göstericisi olmaktadır. Nemo kendine olan inancını ve güven duygusunu Gill sayesinde elde etmektedir. Çünkü akvaryuma gelinceye kadar bu konuda babasından hiçbir şey öğrenmemiştir. Tam tersine Nemo ne zaman tek başına bir şey yapmak istese babası onu engellemiştir.

Kendi gücünün farkına varan, kendine güvenen insanlar hayatlarını değiştirecek pek çok önemli kararları başarıyla uygulayabilmektedir, tıpkı Nemo gibi. Eğer Nemo, Gill sayesinde bu güveni elde edememiş olsaydı ne kendisinin ne de akvaryumdaki diğer balıkların hayatını değiştirmeyi başaramayacaktı. Oysa Nemo'ya kaçmak için gerekli cesareti bu güven duygusu vermiştir. Nemo kendine inanmış ve özgürlüğe giden yolda başarılı olmuştur. Akvaryumdaki balıklar da kendilerine inanmış ve esaretten kurtulmuşlardır. Gill Nemo'yu, Nemo ise kendine inancıyla babası Marlin'i cesaretlendirmiştir. "Başaracağımndan eminim baba!" diyen Nemo'nun sözlerinin gerçekleştiğini film ispat etmektedir.

Oğluna güvenmeyen kontrolcü bir baba ve babaya direnen bir oğul: "Senden nefret ediyorum baba." cümlesi ile başlayan yolculuk "Seni seviyorum baba." cümlesi ile sona ermektedir. Okulun ilk günü arkadaşlarıyla çıktığı gezi sırasında Nemo'nun babasının yaptıklarına karşılık öfkesini kontrol edemeyerek sarf ettiği bu nefret sözleri aslında filmin sonunda söylediği sevgi cümlesiyle aynıdır: "beni sevmeye devam et". Çünkü bu ifadelerde karşı konulamaz ebeveynlik bağlarına yönelik bir istek vardır.

Korumacı olarak yaşanabileceğine inanan, etrafına güvenmeyen, kontrol edemediği her yeri ve her şeyi tehlikeli olarak niteleyen, oğlunun etrafında adeta bir helikopter gibi dönen bir babadan bambaşka bir babaya geçilmiştir. Yaşadıkları maceraların ardından evlerine dönmeyi başaran Marlin ve Nemo'yu yeni bir hayat beklemektedir. Tüm hayatlarını yeniden düzenleyip değiştirmişlerdir. Yeni keşfettiği cesareti ve özgüveniyle Marlin artık bambaşka biridir. Üzerinden kalkan gerginlik sayesinde mutlu, esprili palyaço balığı ebeveyn Marlin artık daha az kısıtlayıcı bir babadır. Gerginliğini atıp daha

komik olduğunu, türüne uygun davrandığını fikrayı hatırlayıp anlatabilmesinde görülmektedir. Nemo'ya inanıyor ve güveniyordur. Marlin artık Nemo için korkmuyordur. Okula gitmesine ve yeni şeyler keşfetmesine, macera yaşamasına izin vermektedir.

Marlin'in tıpkı filmin ilk başındaki okul sahnesinde olduğu gibi oğlunu üstünde zıplatarak uyandırdığı ve daha sonra birlikte keyifle okula gittikleri görülmektedir. Nemo'yu okula bırakıp ayrılma vakti geldiğinde ise el sallayarak oğlundan ayrılmaktadır. Bir ara Nemo dönüp babasına sarılsa da Marlin olması gerektiği gibi vedalaşıp okuldan gitmektedir. Başlangıçları aynı ama bitişleri çok değişik iki farklı sahne görülmektedir. Değişen tek şey sahneler değil elbette: Değişen bir baba oğulun okyanustaki hayatlarıdır.

Kayıp balık Nemo'nun izleyicilerinin filmde kolaylıkla fark edebilecekleri bir şey vardır; o da Nemo'nun bir yüzgecinin diğerinden küçük olduğudur. Babası Marlin ise bu durumu “şanslı yüzgeç” olarak nitelendirmektedir. Oysa Nemo'nun şanslı yüzgecinin fiziksel bir engelliliğe işaret ettiğini filmi izleyen ebeveynler fark edebilmektedir. Nemo'nun yüzgeçleri kısıdır ancak onun hızına engel olmaz, hızını azaltmaz. Filmin Yönetmeni Andrew Stanton, bu olguyu “mecazi anlam” olarak düşündüğünü vurgulayarak şöyle açıklıyor:

“Birçok çocuğun birtakım yetersizliği olduğu bilinen bir gerçektir. Anne-babalarda ise bu yetersizlikleri kendilerinin bir yansıması olarak görme eğilimi vardır. Örneğin çocuklarında okuma veya yürüme zorluğu gibi bazı yetersizlikler varsa anne-babalar bu durumu takıntı haline getirip üzüntü kaynağı yaparlar. Bu filmde hiçbir çocuğun kusursuz olmadığı; aynı şekilde kusursuz bir babanın da olmadığı anlatılıyor.” (Ntv-Msnbc, 2004).

Filmin mesajlarından birisi de, anne-babaların her şeyin cevabını mutlaka bildiğinin bir garantisi olmadığıdır. Anne babalar da birçok şeyi çocuklarıyla birlikte öğrenmektedir. Çocuğun ne zaman hazır olacağını nasıl bileceğini soran Marlin'e Crush bunu bilemeyeceğini, çocuğu öğrendiğinde kendisinin de öğreneceğini yanıtını vermektedir. Hazır olduklarını anlayacak kişiler çocukların kendileridir. Her ne kadar ebeveyn olsa da sahip oldukları çocukları ayrı bireylerdir ve onların yerine bir hayat yaşayamaz. Hayat, hem çocuklar hem de ebeveynler için öğrenme ve gelişme sürecidir. İyi bir eğitim ve gelişme için de belli ölçülerde özgürlük şarttır.

SONUÇ

Bekâr bir ebeveyn olan Marlin'in oğlu Nemo'ya karşı sergilediği ebeveynlik tutumu ve babasının aşırı korumacı ve kontrolcü davranışları Nemo'nun okul ve arkadaşlık gibi farklı bağlamlarda hayatını olumsuz yönde etkilemektedir.

Nemo'nun hiçbir şeyi kendisinin deneyimlememesi bir sonraki evrede öfkesine yenik düşerek fevri kararlar vermesine neden olurken, babası Marlin'in helikopter ebeveynlik tutumunun geçmişinde yaşadığı olumsuz deneyimlerin bir uzantısı olarak dış dünyaya olan güvensizliğini ve yaşadığı kaygıyı ifade etmektedir.

Nemo'nun kardeşlerinin ve annesinin ölümünden sonra babası tarafından tek başına büyütülmesi ve geçmiş yaşantısını sadece babasıyla birlikte deneyimlemesi, yeni durumlar karşısında tek başına karar vermekte bocalaması helikopter ebeveyn babasının onun üzerindeki baskılayıcı davranışlarıyla ilgilidir. Bu durum Nemo'nun helikopter ebeveynlere sahip çocukların gösterdiği düşük öz saygı, sağlıksız ego gelişimi, bastırılmış kişilik, yetersizlik duygusu, karar vermede zorlanma, problem çözmede zorlanma, aileye bağımlı olma, sağduyudan yoksun olma, başarıya isteğinin olmaması gibi belirgin özellikler ortaya koymaktadır.

Kriz olaylarının ardından travmalarımızın etkilerini etkin bir şekilde olumlu duygu, düşünce ve davranışlara dönüştüremezsek, travmalarımızın etkileri bizleri tetiklemeye devam eder. Marlin'in de oğlunun yaşamında yeni açılacak bir döneme endişeli ve kaygılı bir duygu durum ile yaklaşmasının temelinde “sevdiklerini kaybetme” korkusu yatmaktadır. Eşini kaybeden bir kişi, çocuklarını da kaybetme endişesi yaşayabilir. Bu da babanın çocuk üzerinde aşırı kontrol sağlamasına ya da bağımlı kalmasına neden olabilir. Olayın tekrarlayabileceğine ilişkin yoğun “korku” duygusu yaşayan Marlin her şeyi kontrol altında tutma çabası sergilemektedir. Çünkü eşinin ölümünün ardından, en sevdiği olan oğlunu da kaybetme endişesi içerisinde.

Marlin'in geçmiş yaşantıları ve oğlu Nemo'ya odaklı hayatı ebeveynlik stili olarak helikopter ebeveynlik yapmasına yatkınlık sağlar. Aşırı mükemmeliyetçi, koruyucu, kontrol edici yapısı ve oğlu Nemo'ya yönelik beklentileri Marlin'de travma sonrası oluşan korku ve kaygı ile ilişkilendirilir. Zihinsel ve davranışsal süreçleri gelişim

psikolojisi ebeveynlik sınırlarından helikopter ebeveynlik çerçevesinde incelenen Nemo'nun başına gelebilecek herhangi bir potansiyel tehlike düşüncesi Marlin'i paranoyak ve nevrotik hale getirmiştir. Bu nedenle film boyunca Marlin, Nemo'nun güvenliğini sağlamak için yoğun bir çaba harcamış hatta kimi zaman gereğinden fazla korumacı bir portre çizmiştir. Nemo dışında ailesinin geri kalanını bir saldırıda kaybetmenin travmatik deneyimi ve aynı şeyin Nemo'nun başına gelmesini istememesi nedeniyle Nemo'yu hiçbir zaman yalnız bırakmamıştır. Bu aşırı korumacılık Nemo'nun boğulmuş ve baskı altında hissetmesine neden olmuş ve baba ile oğul arasında gerginlik yaratmıştır.

İzleyicisine toplum tarafından onaylanması için geniş bir değerler paradigması sunan, gösterildiği dönemde sinema eleştirmenleri ve eğitimciler tarafından bütün baba ve çocukların mutlaka gitmeleri önerilen “Kayıp Balık Nemo” filmi genel olarak bir çocuk filmi gibi algılsa da verdiği mesajlarla büyük küçük herkese hitap etmiştir.

Yetişkinlere yönelik ince bir mizah anlayışıyla kurgulanan “Kayıp Balık Nemo” filminde “Marlin” karakteri helikopter ebeveynlik kavramı çerçevesinde aşırı korumacı bir baba olmanın, çocukları güvenlik çemberi içinde yaşatmanın çok da anlamlı olmadığını izleyiciye ustalıkla anlatmıştır. Tıpkı Nemo gibi her çocuğun bir şekilde kendi hayatını yaşaması gerekmektedir. Sonuçta bilgi ve deneyim olmadan hiç kimsenin olgunlaşması mümkün değildir. Unutulmamalıdır ki ebeveynler, ayaklarının üzerinde durmayı öğreninceye kadar çocukları için yol göstericidirler.

“Ya çocuklarım benden hoşlanmazsa?” sorusuyla başlayan 2003 yılının gişe hasılat birincisi ve 2004 yılında “En İyi Animasyon Film Oscarı”nı kazanan uzun metraj çizgi film “Kayıp Balık Nemo”, evden uzaklaşan engelli küçük palyaço balığı Nemo ve oğluna karşı aşırı korumacı davranan palyaço balığı baba Marlin'nin travmatik öyküsünün incelendiği çalışmamızda Nemo'nun fiziksel özellikleri ve kişiliği, babası Marlin'nin ebeveyn tutumları ve geçmiş deneyimleri sırasında karşılaştığı olaylara bilişsel ve davranışsal tepkileri helikopter ebeveynlik kavramı çerçevesinde incelenmiş ve filmde baba karakteri Marlin'in helikopter ebeveyn tavırlarıyla örtüşen bir tutum sergilediği sonucuna varılmıştır.

Ebeveynin nasıl bir otorite figürü olduğu ve yetiştirme tutumu çocuğun sorumluluk duygusu, özdenetim, bağımsızlık, benlik bilinci ve saygısı, özgüven, girişkenlik gibi

kişilik özelliklerini inşa ederken öncelikli belirleyicilerdir. Bu nedenle ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki sanılandan daha önemlidir ve yaşam boyunca etkileri görülmektedir. Ailelerin çocuk yetiştirirken bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde tercih ettiği ebeveynlik stilleri, sağlıklı bir ilişki kurabilmek adına önemli rol oynamaktadır. Çocuğun ileride kuracağı ilişkilerinden, kendisini nasıl gördüğü ve kendisi hakkında neler hissettiğine kadar birçok konuda belirleyici olabilir.

Sıcak ilişkilerin ve olumlu iletişimin bulunduğu her ailede çocuklar da mutlu ve sağlıklı olacaktır. Psikolojik olarak olgunlaşmış ebeveynler, çocuğunun ihtiyacını karşılayan tutarlı ve destekleyici tutumları gösterenlerdir. Nihayetinde hazır olduklarını anlayacak kişiler çocukların kendileridir. Her ne kadar ebeveyn olsalar da sahip oldukları çocukları ayrı bireylerdir ve onların yerine bir hayat yaşayamazlar.

Filmden eğitim bilimcilerin eğitim süreçlerinde helikopter ebeveynliğin tanımı, çocukların kişilik gelişimleri üzerindeki etkileri, helikopter ebeveynlik kavramının ebeveyn-çocuk ilişkisini nasıl etkilediği ve bu tarz ebeveynlerle yaşayan çocukların hangi duygu durumuna maruz kaldıkları konusunda bilgi edinilebilir.

KAYNAKÇA

- Avcı Çetin, S., & Duygu Güleç Şatır, D. (2020). Yeni Bir Kavram: Helikopter Ebeveynlik, *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 163-168.
- Campell, J. & Moyers, B. (2015). *Mitolojinin gücü*. (4.Baskı). (Yaman, Z. Çev.) İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Coşkun, B., & Katıtaş, S. (2021). Kantarın Topuzunu Kaçırarak: Helikopter Ebeveynlik Eğitsel Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Tarama, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(3), 1053-1069.
- Dursun, C. (2021). *Helikopter Ebeveynin Yeni Nesil Çocukları*, Sanat Ve Sosyal Bilimler Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Antalya. https://www.researchgate.net/profile/Cansu-Dursun-Circi/publication/355158495_HELIKOPTER_EBEVEYNIN_YENI_NESIL_CO_CUKLARI/links/61609a05ae47db4e57aa0f04/HELIKOPTER-EBEVEYNIN-YENI-NESIL-COCUKLARI.pdf adresinden edinilmiştir.
- Gençdoğan, B. & Gülbahçe, A. (2021). Psikolojik İyi Oluş Ve Yaşam Doyumunun Bir Yordayıcısı Olarak Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutumu, *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 66-98.
- Göral, G.(2022) Kayıp Balık Nemo. (Erişim: 01.12.2022), <https://www.cocuklasinema.com/film-detay/kayip-balik-nemo-782>.
- İlbars, Z. (2020) Kayıp Balık Nemo 3D: Balıkların Düşsel Yaşamı. (Erişim: 01.12.2022), <https://www.beyazperde.com/filmler/film-29057/elestiriler-beyazperde/>
- Karaağaçlı, A. (2017). *Samed Behrengi Örneği İle Devrimci Edebiyatın Toplumsal Uyanışa Etkisi*. N. Elmas, F. Uslucan, S. Özbek, A. Özbek ve A. Keskin(Ed.), I.Uluslararası Dil Sanat ve İktidar Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde (s.19-27). Giresun: Giresun Üniversitesi.

- Lapsekili Uysal, S. (2020). Helikopter Ebeveynlerin Çocuklarının Benlik Algısı Durumlarının Kaygı Düzeyleri Üzerine Etkisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 71(13), 613-625.
- Lapsekili Uysal, S. (2020). Helikopter Ebeveynlerin Çocuklarının Benlik Algısı Durumlarının Kaygı Düzeyleri Üzerine Etkisi (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 654223)
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay&D. Kömürcü, Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Ntv-Msnbc (2004). Nemo: Kayıp Balık (finding nemo). (Erişim: 01.12.2022), <http://arsiv.ntv.com.tr/news/253999.asp>
- Okant Yaşın, Ç. & Özcan Demir, N. (2020). Türkiye’de Helikopter Ebeveyn Sahibi Olan Y Neslinin Aidiyet, Yaşam Becerisi Ve Özgüven Problemleri, *DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(7), 450-470.
- Stanton, A. (2013). Kayıp Balık Nemo’nun Hikâyesi. (Erişim: 01.12.2022), <https://cicicee.com/kayip-balik-nemonun-hikayesi/>
- Tutucu, B. (2020). Finding Nemo: Hiç Kimsenin Peşinde Herkesi Bulmak. (Erişim: 01.12.2022), <https://dialmformovie.net/2020/05/06/finding-nemo-hickimsenin-pesinde-herkesi-bulmak/>
- Türk, A. (2020). Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutumlarının Kız Ergenlerde Duygusal Yeme Ve Beden İmgesinin Yaşam Niteliğine Etkisi (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 629736)
- Türk Dil Kurumu, (2022). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 01.12.2022).
- Türkmen, G. (2021). *Tanrı Ebeveyn* (parens Deus). İstanbul: Sola Unitas.
- Yapıcıoğlu, G. (2010). Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Animasyon Sinema: Kayıp Balık Nemo, Buz Devri, Wall-E (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 261190)
- Yılmaz, H. (2019). İyi Ebeveyn, Çocuğu İçin Her Zaman Her Şeyi Yapan Ebeveyn Değildir: Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ) Geliştirme Çalışması, *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(3), 3-31

- Yılmaz, H. (2020). Türkiye’de Helikopter Ebeveynlik Eğilimi ve Helikopter Ebeveynlerin Demografik Özellikleri, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 46, 133-160.
- Young-Bruehl, E. (2021) *Çocuk Düşmanlığı*. (A. Bora, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

The family is the foundation and basic unit of society. The family, which has one of the most important shares in the survival and continuity of a society, is the smallest social unit. The family consists of parents, that is, a mother, a father and children. As a social unit, the family and so the parents have an important influence on the upbringing of children, conveying the political, economic and cultural values of the society, and thus on the existence and continuity of a society. The relationship between family and society is a relationship in which two parties affect each other. While social life affects and shapes the family, the family also affects the social life.

Throughout human history, individual and social life has developed and changed. This change has affected the parents, too. According to the conditions of the time and the period, the understanding and practices of family and parenting have changed as well. The change in the view towards the family has also caused changes in the roles and attitudes of the parents and children that make up the family; differentiation in the parent-child relationship and different parenting models have emerged.

Childhood, as a concept whose definite boundaries have not been determined and not understood, varies according to historical periods, societies and cultures. However, considering childhood as a separate category has been with modern times. For a long period of human history, families have approached their children with a care-oriented approach rather than a rearing-centered approach. In the modern era, children have become an important element in social life, which is put excessive emphasis on. Accordingly, separate activities are organized for children in every subject from health to education, from home life to life on the street. The increase in the importance attributed to children has also affected parental behaviors, and the helicopter parenting approach, which has recently entered the literature, has come out.

Parenting refers to the attitude of parents regarding the upbringing of children and the environment provided to children for physical, emotional, mental, social and moral development. Parents support their children physically, mentally, economically and socially from birth to adulthood. In the helicopter parenting approach, which has entered the literature in recent years, this support is more than enough. In this understanding of

parenting, which expresses being a fan around their children, it is told about parents who try to keep up with everything, interfere with their children's lives and personalities while trying to raise them, confine them to the limits, and adopt an overprotective attitude. An overprotective attitude sometimes negatively affects the development of children.

Helicopter parents take a lot of initiative for the development, education and academic success of their children. The basic emotion that defines helicopter parents is their extreme concern for their children and the world. Underneath this concern lies the fear of not being able to protect their children, of being harmed, of being weak and unsuccessful in the face of the world and life, of not being loved and appreciated by both the society and their children. They are extremely afraid of their children will fail. Distrust towards the outside world and the economy pushes them to behave in a controlling and protective way. Thinking that they did not receive enough love and support from their parents, these helicopter parents direct their hunger to their children. They try not to make their children feel the lack of love they feel, and to take their unmet need for love from their children. Another important reason for helicopter parenting is pressure from other parents and the environment.

The concept of helicopter parenting was first used by Cline and Fay in 1990. Helicopter parents, who are in constant communication with their children, make an effort to remove all kinds of obstacles in front of them. These parents love to talk about their children and speak the language of "we". They show an uneasy interest in their children, whom they put at the center of their lives.

Parental attitudes are very effective in the development and future of children, in the formation of their characters, feelings and thoughts, and in their view of the world and people. Individuals with helicopter parents have problems such as low self-esteem, suppressed personality, avoidance of responsibility, and difficulty in making decisions. These individuals with narcissistic tendencies lead a family-dependent life, lack common sense and have a low motivation for success. Children raised by helicopter parents are more likely to have lower tolerance thresholds, weaker problem-solving skills, and more easily collapse in the face of minor problems. These individuals, whose entrepreneurial skills are at a lower level, have difficulty in feeling of belonging to their workplaces and can easily change jobs and workplaces. These individuals have the problem of being

dissatisfied in their business life. They believe that they do not see the value they deserve and that they are not praised or appreciated enough. Besides, they consider themselves superior to their colleagues. The problem of belonging in business life is also seen in social life, they do not feel themselves to belong to their society and country. These individuals, who have close communication with their parents, approach the world in an insecure way while trusting their families. Studies have shown that young people who exposed to helicopter parenting attitudes are more prone to anxiety disorder and depression, and to drug use. They lead a more unsuccessful, insecure and introverted life in social relations.

Finding Nemo (2003) about Marlin as a helicopter father and his relationship with his son Nemo is a good example of the causes and consequences of helicopter parenting. Worried about not being loved by his children, Marlin lost his wife Carol and nearly four hundred eggs in a shark attack, leaving only one egg left. In addition to these, the hatching Nemo also has a short fin. With his fear of being unloved added to the tragic loss and disability of her son, Marlin has turned into a complete helicopter parent. Trying to protect Nemo from all kinds of danger, Marlin is involved in everything from his education to his playing, from traveling to spending time with his friends. For Marlin, the ocean means danger. Due to this attitude of his father, Nemo cannot move freely, is embarrassed to his friends, and cannot improve and prove himself. Too much interference in Nemo's life makes him extremely uncomfortable, and as a further step in Marlin's fear of not being loved enough at the beginning of the movie, Nemo hates his father. While trying to prove himself to his father and friends, Nemo took an extreme risk and was caught by a diver and taken to an aquarium in Sydney. From here on, Marlin's struggle to find and save his son and Nemo's struggle to escape and reunite with his father began. This journey has been instructive for both Marlin and Nemo. Representing experience, knowledge, and a parent as they should be, Crush the turtle has been a good guide for Marlin and confronted Marlin with his mistakes. Nemo also learned to cope with difficulties and to be matured, became a hero and remembered his love for his father. When the father and son reunite at the end of the movie and they return to their homes, Marlin lets Nemo go on an adventure freely, while Nemo tells his father that he loves him. Thus, what should have happened has come true, that is, while Marlin left the uncomfortable and negative aspects

of helicopter parenting, Nemo found the opportunity to improve himself and lead a more peaceful life with the world.

The film, which is associated with Samed Behrengi's "The Little Black Fish" story, which is said to be stolen or inspired by him, strikes a balance between children and parents and appeals to both sides. In the movie, the message is given to parents, do not put too much pressure on your children, do not overly restrict and imprison them, and do not hinder their development by being excessively controlling. Children are told not to give up on your dreams and follow them, but listen to your parents as well.